

Angažovanost hluchoslepých lidí v emancipačním hnutí
Jan Jakeš, VIA Občanské sdružení hluchoslepých

(Příspěvek přednesený na konferenci "Nic o nás bez nás" organizované Klubem přátel červenobílé hole v Praze dne 25.03.2006)

1. Angažovanost a emancipace

Angažovanost a emancipace spolu těsně souvisejí. Abych se mohl angažovat, musím být emancipovaný, tedy nezávislý. Musím se napřed emancipovat. Abych byl emancipovaný, tedy nezávislý, tak se musím vymanit ze závislostí, které mě svazují a omezují, musím vědět, co chci a jak toho dosáhnout, a musím být toho schopen, neboli musím být ochoten a schopen se pro danou věc, pro svůj cíl nasadit, vložit do toho energii, úsilí, čas, musím podstoupit překonávání překážek a někdy přímo protivenství.

2. Jak je to s námi hluchoslepými lidmi?

Chceme se opravdu angažovat? A proč bychom se vlastně měli pro něco angažovat? Má to cenu? Proč bychom měli chtít něčeho dosáhnout? Pro jaký cíl, případně pro jaké cíle bychom se měli nasadit?

3. Cílem je seberealizace

Všichni máme, stejně jako každý člověk, jeden cíl: dosáhnout seberealizace. Máme dva druhy seberealizace: vlastní osobní seberealizaci, například zajišťování vlastních životních a osobních potřeb a vlastního prospěchu; nebo cíl obecný, prospěch více lidí, širší skupiny lidí kolem nás, seberealizace ve smyslu prospěch společnosti.

4. Těžkosti seberealizace hluchoslepeho člověka – závislost na pomoci druhých

Jak dosáhnout seberealizace (když jsme hluchoslepí)? Chceme-li něčeho dosáhnout, musíme mít dostatečnou míru nezávislosti, abychom své cíle a své nápady prosadili. Zde narážíme na problém hluchoslepoty, protože hluchoslepota nás činí závislými na pomoci a podpoře druhých lidí kolem nás! Máme problém s interakcí, s kontaktem s naším prostředím, naším okolím. Hluchoslepota nás činí závislými na druhých lidech!

5. Závislosti

Známe celou řadu různých závislostí způsobených různými příčinami. Některé závislosti jsou přirozené, například závislost dětí na rodičích. Takovou závislostí je také závislost na pomoci druhých lidí, která je způsobena zdravotním postižením. My hluchoslepi lidé jsme v důsledku kombinovaného postižení sluchu a zraku závislí na pomoci druhých lidí.

6. Vymanění se ze závislosti - emancipace

Zde se dostáváme k otázce emancipace hluchoslepých lidí. Emancipace je protiklad závislosti. Emancipace je proces vymaňování se ze závislosti na druhých lidech.

7. Emancipace versus závislost = konflikt

Vymaňování se ze závislosti a získávání emancipace je zvláštní druh konfliktu. Snaha po emancipaci = konflikt. Je to přirozený konflikt, přirozená věc. Je to významná věc. Úspěšné zvládnutí emancipace je úspěšným zvládnutím konfliktu, během kterého se člověk vymaňuje ze své přirozené nebo zvnějšku vnucené závislosti na druhých lidech. Je to něco jako zkouška dospělosti například u Indiánů nebo jiných skupin. Pouze ten, který takovou zkoušku dospělosti zvládne, může být počítán mezi dospělé plnoprávné, uznávané a vážené členy společenství, třeba indiánského kmene. Teprve potom ho ostatní berou vážně. Tak je to také s námi hluchoslepými lidmi. Když nezvládneme svoji

vlastní emancipaci, zůstaneme stále jakoby malými dětmi. Ostatní nás nebudou brát vážně, naopak budou stále rozhodovat za nás, vodit nás za ručičku a hlídat, abychom nic nevyvedli a neublížili si, podobně jako rodiče opatrují malé děti.

8. Naše osobní a skupinová emancipace hluchoslepých

Takže zamysleme se nad svojí vlastní emancipací. Nejprve nad svojí osobní emancipací jakožto svobodných jedinců - občanů, potom nad emancipací nás hluchoslepých lidí jakožto svébytné svéprávné nezávislé skupiny svobodných občanů.

9. Nástroje k usnadnění emancipace

Máme k tomu nástroje:

- společenství
- Jazyk
- kultura
- Sociální služby

Společenství se projevuje a uskutečňuje ve dvou směrech: jako vzájemné mezilidské vztahy (interpersonální rovina) a oblast spolupráce, součinnosti (kooperace). Obě oblasti jsou velmi významné a důležité pro vzájemnou podporu a vzájemnou výchovu. Příkladem mohou být situace vzájemného povzbuzování, hecování, podporování třeba jen dobrým slovem radou nebo aktivní pomocí, spojování společných sil k dosahování cílů, které jsou užitečné všem. Myslím, že naše VIA Sdružení hluchoslepých je pěkným příkladem, jak je to účinné (červenobílá hůl, dvě sluchadla, některé zákony, evropské prázdniny)! Početně malá, slabá a přezíraná organizace toho hodně dokázala právě díky těmto vlastnostem.

Jazyk (znakový jazyk pro hluchoslepé, abychom byli schopni se svobodně dorozumívat mezi sebou a vytvářet tak svobodné svébytné společenství. O jazyce budou hovořit další řečníci.

Kultura: vlastní kulturní tvořivost, skutečně nezávislá tvořivost. Docházka na organizovaná setkání, kde nás někdo učí, jak něco vyrábět, to není vlastní tvořivost v pravém slova smyslu. To je pouze prostředek, jak se něčemu naučit. Ale pravá tvořivost začíná až v návaznosti na výcvik! Například i slavní malíři začínali učením u svých mistrů, pod jejichž vedením se učili pracovat s barvami a materiálem atd. Slavným mistrem se stal až poté, co odešel od svého učitele a začal tvořit podle své vlastní tvůrčí invence, své nápaditosti atd. To je důležité: nesmíme zaměňovat prostředek a cíl! Kursy, školení, výcvik, to jsou prostředky, nikoli cíle. To vlastní začíná až potom, to znamená, až když přijdeme domů a začneme sami! Sami vymýšlet, shánět, pracovat. Velkým příkladem je Maruška Doležalová! Až budeme všichni takoví, potom bude možno uvažovat o emancipaci hluchoslepých lidí jako skupiny, součásti většinové společnosti!

Sociální služby

Významnou pomocí jsou sociální služby, především služba osobní asistence. Slibným prostředkem je návrh zákona o sociálních službách. O tom budou hovořit další řečníci.

Závěr

Potom snad budeme schopni vzít vlastní osud do vlastních rukou a budeme i při naší závislosti na zprostředkování kontaktu se světem opravdu nezávislí, protože sami budeme své pomocníky řídit, naši pomocníci nám budou zprostředkovávat styk s prostředím podle naší vůle, nikoli podle jejich vůle.